

بررسی ترجمه‌های عاشقانه کلاسیک در دو دوره زمانی قبل و بعد از انقلاب اسلامی براساس سطح معنایی-لغوی مدل گارسس^۱

عطیه عبدالحی^۲ و محبوبه مرشدیان^۳

چکیده

پژوهش حاضر در دوره‌های قبل و بعد از انقلاب اسلامی و براساس سطح لغوی-معنایی مدل گارسس (۱۹۹۴)، ترجمه‌های سیزده مترجم از رمانهای عاشقانه «ربکا»، «غرور و تعصب» و «بلندی‌های بادگیر» را بررسی کرده است. این پژوهش بر آن بود که به وجود یا نبود تفاوت با توجه به تغییرات فرهنگی رخ داده، پی ببرد و میزان این تفاوت را به دست آورد. سؤال دیگر این بود که کدام دسته از مترجمان به متن مبدأ وفادارتر بوده‌اند. در این راستا، کلمات عاشقانه با تکیه بر دسته‌بندی چپمن (۲۰۱۴) و با کمک هوش مصنوعی استخراج، بررسی و تحلیل شدند. فراوانی هر تکنیک به کاررفته را در هر ترجمه به دست آمد. سپس با نتایج دیگر مترجمان هر کتاب، جداگانه مقایسه شد. تکنیک‌ها با توجه به هدفشان در سه دسته حفظ، افزایش و کاهش طبقه‌بندی شد و درصد هر کدام را در کار هر یک از مترجم‌ها به دست آمد. بعد از آن، مشخص شد که تفاوت ترجمه‌های بعد از انقلاب اسلامی با ترجمه‌های قبل از انقلاب، تمایل آنها به سمت فرهنگ جهانی و حفظ ساختارهای متن مبدأ است. ترجمه‌های منسوب به قبل از انقلاب به فرهنگ مقصد اهمیت بیشتری داده‌اند، حال آنکه بعد از انقلاب، مترجمان متن مبدأ را گرامی‌تر داشته و در سال‌های اخیر سعی کرده تا بین وفاداری و مقبولیت ترجمه تعادل ایجاد کنند.

واژه‌های راهنما: سطح معنایی-لغوی، رمان عاشقانه، مدل گارسس، معادل واژگانی

۱. این مقاله در تاریخ ۱۴۰۳/۰۸/۱۳ دریافت شد و در تاریخ ۱۴۰۳/۰۷/۲۳ به تصویب رسید.

۲. دانش‌آموخته رشته مترجمی زبان انگلیسی، گروه مترجمی زبان انگلیسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه غیرانتفاعی طلوع مهر، قم، ایران؛ پست الکترونیک: atiyehOiran@gmail.com

۳. نویسنده مسئول: استادیار گروه مترجمی زبان انگلیسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه غیرانتفاعی طلوع مهر، قم، ایران؛ پست الکترونیک: m.morshedian@tolouemehr.ac.ir

۱. مقدمه

آثار ادبی عاشقانه در ایران همواره مورد علاقه و توجه مخاطبان بسیاری بوده‌اند. بنابراین، طی سال‌های متمادی از رمان‌هایی چون «بلندی‌های بادگیر»، «ربه‌کا» و «غرور و تعصب» ترجمه‌های متعددی انجام شده است. اما هنوز گروهی از قشر کتابخوان دل‌درگرو ترجمه‌های قدیمی سپرده‌اند (خوش‌انگشت، ۱۴۰۲). از آنجا که در تعارض بین جنبه‌های زبانی با جنبه‌های ایدئولوژیکی، این ایدئولوژی است که فاتح میدان است (لوفور،^۴ ۱۹۹۲). بنابراین، پرسش این پژوهش درباره تغییرات ایدئولوژیکی ترجمه‌های قبل و بعد از انقلاب اسلامی است.

می‌توان گفت که تغییر ایدئولوژی و سیاست‌ها باعث ایجاد تفاوت‌های بزرگ در ترجمه آثار عاشقانه شده‌است؛ چراکه لازمه ترجمه متن رمانتیک، حفظ تعادل عملی زبان رمانتیک است و از خصوصیات متن رمانتیک توصیف و تصویرسازی از جنبه‌های خصوصی زندگی بعلاوه ابراز آزادانه احساس از سوی خالق اثر است (مقدادی، ۱۳۹۳) که همگی تحت‌الشعاع این سؤالات نورد^۵ (۱۹۹۱) درباب اثر ایدئولوژی بر ترجمه هستند: «به چه ارزش داده شده و چه چیزی طرد شده است؟ چه حذف یا اضافه می‌شود یا تغییر می‌یابد تا بر پیام منتقل‌شده به مخاطب نظارت باشد؟». البته ترجمه مجدد از حیث ارائه‌ی متن مفهوم‌تر نیز مهم است. برمن (۱۹۵۴)، به‌نقل از نیازی و قاسمی‌اصل، (۱۳۹۷) نیز بر این باور است که غبار کهنگی بر روی ترجمه‌ها و نه بر متون اصلی می‌نشیند. اما چرا دسته‌ای از مخاطبان کنونی، ترجمه کهنه را می‌پسندند؟ شاید دلیل تقاضا برای ترجمه‌های قدیمی و قبل از انقلاب اسلامی با وجود ترجمه‌های به روز بعد از انقلاب اسلامی همین تفاوت‌ها باشد.

از سوی دیگر، هر مترجم از روش‌های متفاوتی برای معادل‌گزینی و ابراز احساسات در ترجمه متن عاشقانه استفاده می‌کند. به‌طورمثال، بالسرزن^۶ (۱۹۷۱) مترجمانی را نام می‌برد که معتقدند در کاهش و افزایش متن مختار هستند و خود را نه‌تنها با نویسنده در یک جایگاه می‌دانند

4. Lefevere. A

5. Nord, Ch.

6. Balcerzan, E

بلکه در افزایش جذابیت شرح اثر، می‌خواهند تا از نویسنده پیشی بگیرند. حال یافتن این که آیا اثرات و تفاوت‌های جالبی بین ترجمه‌های قبل و بعد از انقلاب اسلامی وجود دارد، محور بررسی میان‌زمانی ترجمه‌ها در این پژوهش است. به عبارتی با کمک مدل گارسس (۱۹۹۴)^۷، درمی‌یابیم که این تفاوت‌های ترجمه مثبت است یا منفی و در مقایسه ترجمه‌های قبل و بعد از انقلاب اسلامی، میزان هر یک از این ویژگی‌های مثبت و منفی چقدر است.

مدل گارسس (۱۹۹۴)، برای پی‌بردن به میزان این تفاوت‌ها تکیه بر ویژگی‌های مثبت و منفی و دو ارزش بسندگی و مقبولیت می‌کند. وی در مدل خود به منظور قیاس تفاوت‌ها و شباهت‌ها چهار سطح ارائه داده است: ۱. سطح معنایی-لغوی، ۲. سطح نحوی-واژه ساختی، ۳. سطح گفتمانی-کارکردی، ۴. سطح سبکی-عملی. و خود در نوشتارهایش ذکر کرده؛ این سطوح با یکدیگر همپوشانی دارند. هر یک از این چهار سطح زیرمجموعه‌هایی را دربرمی‌گیرند که با به‌کاربندی آن می‌توان تفاوت‌های ترجمه‌ها را سنجید و به میزان برابری آن‌ها با متن مبدأ دسترسی پیدا کرد که پژوهش کنونی فقط به سطح معنایی-لغوی پرداخته است. دلیل این انتخاب از این قرار است: واحد ترجمه در اولین سطح از مدل گارسس (۱۹۹۴)، لغت است و وی این سطح را قدم اول ارزیابی می‌داند. بنابراین، با بررسی ترجمه‌ها در سطح لغت، می‌توانیم درمورد سطح ترجمه‌های اظهارنظر کنیم. از نگاه وی حوزه معنایی، نقطه عطف تفاوت‌های اصلی ترجمه‌ها است. به عقیده کتفورد^۸ (۱۹۶۵) و توری^۹ (۱۹۸۴، ۱۹۹۵) نیز، تفاوت‌های بین زبان‌ها در سطوح پایین‌تر بیشتر خود را نشان می‌دهند. از سوی دیگر، لغات در خلأ معنی ندارند (ملانظر، ۱۴۰۲) و در متون ادبی معانی ثانویه دارند و علم معانی ارائه بررسی روش‌های مختلف بیان است (شمیسا، ۱۴۰۱). روش‌های مختلف بیان نیز همان مواردی است که گارسس (۱۹۹۴) به نام تکنیک در این سطح از مدل خود ارائه می‌دهد. این تکنیک‌ها هر کدام در سه دسته‌ی مثبت، منفی و خنثی قرار می‌گیرند.

این پژوهش درصدد است با یافتن میزان استفاده هر یک از مترجم‌ها از این تکنیک‌های

7. Carmen V. G.

8. Catford, J. C.

9. Toury, G.

مثبت، منفی و خنثی و تأثیر آن‌ها، تفاوت ترجمه واژگان رمان‌های عاشقانه در قبل و بعد از انقلاب اسلامی را بتواند بیابد. دیگر هدف این است که کدام دسته از مترجمان رمان‌های انگلیسی «بلندی‌های بادگیر»، «ربه‌کا» و «غرور و تعصب» در ترجمه میان‌زمانی به سبک متن مبدأ وفادارتر بوده‌اند. این ترجمه‌ها عبارتند از: شاهین (۱۳۵۰)، پژواک (۱۳۴۵)، بهرام‌بیگی (۱۳۵۰)، شهباز (۱۳۳۳) و مصاحب (۱۳۳۶)، دولت‌یاری (۱۳۹۸)، شکیباپور (۱۳۶۲)، کیهان (۱۳۹۲)، رضایی (۱۳۸۵)، آشتیانی (۱۳۹۰)، معبودی (۱۳۹۸)، ابراهیمی (۱۳۹۰). بنابراین، این تحقیق در پی پاسخ این پرسش‌ها است:

الف) از منظر سطح لغوی-معنایی، میزان تفاوت ترجمه‌های قبل و بعد از انقلاب اسلامی با یکدیگر چقدر است؟

ب) کدام دسته از مترجمان به سبک متن مبدأ وفادارتر بودند؟

۲. پیشینه پژوهش

پژوهش فرزانه (۱۳۸۷) در مورد چهار ترجمه فارسی یک رمان انگلیسی براساس مدل گارسس (۱۹۹۴) را می‌توان نزدیک‌ترین نمونه به این پژوهش دانست. هدف وی شناسایی مشکلات ترجمه‌های متفاوت و بررسی تطابق و تفاوت‌های آنها بوده است. اما در تحقیق حاضر در کنار تعدد رمان‌ها، مقایسه دو بازه زمانی و ارائه کفایت و مقبولیت برای دسته‌بندی ترجمه‌ها، متغیر بزرگ‌تری به نام ژانر عاشقانه وجود دارد. نتایج فرزانه (۱۳۸۷) حاکی از وجود هماهنگی میان مدل گارسس (۱۹۹۴) و ترجمه‌های رمان بود. هدف پژوهش وی تنها

دیگر پژوهش مشابه، بررسی مقابله‌ای ترجمه مصاحب و رضایی از «رمان غرور و عصب» براساس مدل گارسس (۱۹۹۴) است (غلامی بروجی، ۱۳۹۴). تفاوت پژوهش وی با تحقیق حاضر این است که در پژوهش حاضر بررسی دخالت ایدئولوژی محدود به مترجمان نمی‌شود بلکه سیر ترجمه رمان‌های عاشقانه در خلال تغییر سیاست‌گذاری کشور، بررسی می‌شود و نیز محدود به دو ترجمه نیست. غلامی بروجی (۱۳۹۴) نشان داد که هر دو مترجم نتوانستند در سطح اصطلاحات، بهتر از انتظار مخاطب بزرگسال ظاهر شوند.

زبید (۱۴۰۰) نیز به بررسی ترجمه رمان «پرنده من» بر اساس مدل گارسس (۱۹۹۴) پرداخته است. تفاوت این کار با پژوهش حاضر این است که ترجمه منتخب وی، از فارسی به عربی انجام شده است. همچنین ارائه ترجمه پیشنهادی توسط وی جهت رفع نقاط ضعف ترجمه است. نتایج تحقیق وی این بود که مترجم بیشترین کیفیت را در سطح سبکی-عملی ارائه داده، در بخش گفتمانی-کارکردی، پایین‌ترین مهارت را داشته، و در سطح لغوی موفق عمل کرده است. وی در سطح نحوی-واژه ساختی نیز، ترجمه‌ای قابل قبول ارائه کرده است.

در ارزیابی ترجمه از رمان عربی «حین ترکنا الجسر» براساس مدل گارسس (۱۹۹۴) (شاه‌حسینی، ۱۴۰۰) و نقد ترجمه‌های رمان عربی «شرق المتوسط» براساس مدل گارسس (۱۹۹۴) (سپاسی‌فر، ۱۳۹۷)، هر دو محقق به ارزیابی تطبیقی نسخه عربی با ترجمه فارسی با هدف بهبود کیفیت ترجمه پرداخته و به دنبال شناسایی ضعف‌ها و قوت‌های ترجمه‌ها، کشف میزان مخاطب‌محوری متن و مقبول‌ترین ترجمه بودند. البته سپاسی‌فر (۱۳۹۷) در جهت رفع ضعف‌ها، بعد از تحلیل هر مورد و تشخیص نوع تکنیک، ترجمه نیز پیشنهاد می‌دهد. نتایج حاصله از تحقیق شاه‌حسینی (۱۴۰۰) نیز نشان می‌دهد که ترجمه در سطح لغوی، بیشترین تطبیق را با مدل گارسس (۱۹۹۴) داشته و مترجم مخاطب‌محور بوده و در انتقال پیام و ترجمه اختلافات فرهنگی نیز موفق بوده است.

۳. مباحث نظری

گارسس (۱۹۹۴) مدل خود را در چهار سطح معرفی می‌کند و هر سطح دارای تکنیک‌هایی است. همچنین وی دو مفهوم بسندگی و مقبولیت را معیار تفسیر داده‌ها در تمام سطوح قرار می‌دهد بسندگی انتقال دقیق لحن و سبک به همراه معنا و کارکرد متن مبدأ به متن مقصد است و برای مقبولیت، باید تا جای ممکن ترجمه برای خواننده مقصد طبیعی بوده و به لحاظ ارتباطی مؤثر واقع شود. در سطح لغوی-معنایی مدل گارسس (۱۹۹۴) به بررسی لغت و تأثیر آن بر ترجمه‌ها می‌پردازد. نوآموزان معمولاً به لغت اکتفا می‌کنند، در حالی که مترجمان مجرب به بندهای متنی توجه دارند. تفاوت‌های معنایی بین زبان‌ها در سطوح پایین‌تر خود را نشان می‌دهند و بررسی

معانی ثانویه و روش‌های مختلف بیان از اهمیت بالایی برخوردار است. در این سطح، گارسس (۱۹۹۴) تکنیک‌های مختلفی برای ترجمه ارائه می‌دهد که به مترجمان کمک می‌کند کیفیت ترجمه‌های خود را بهبود بخشند و به تفاوت‌های فرهنگی و زبانی توجه کنند.

۱. تعریف: توضیحاتی برای کلماتی که معادل دقیقی ندارند و برای پنهان‌سازی تفاوت‌های فرهنگی و زبانی استفاده می‌شود. این تکنیک در جملات ساده و کوتاهی کاربرد دارد که بار معنایی شان خنثی است، بنابراین در جملات و کلمات ادبی، اثر مثبتی ندارد و از تکنیک‌های خنثی است (گارسس، ۱۹۹۴). اگر مترجمی برای کلمه‌ی قرآنی «انفال» در پراتنز «غنایم و هرگونه مال بدون مالک مشخص» را بیاورد، آن را تعریف کرده است.

۲. معادل فرهنگی: در متن مقصد برای کلمات فرهنگی از معادل فرهنگی استفاده می‌شود. معادل‌های فرهنگی در دانش عمومی افراد جا دارند و مترجم آنها را حس کرده و می‌تواند با به‌کارگیری کلمات مناسب هنجارهای مورد قبول افراد جامعه خود، کلماتی را در متن مقصد جایگزین کند (اشنل‌هورنبی، ۲۰۰۶).^{۱۰} از این رو، این تکنیک مثبت محسوب می‌شود. مصاحب درمورد انتخاب معادل مناسب در ترجمه کلمه Prejudice می‌گوید که علی‌رغم بررسی تمام فرهنگ لغت‌های عربی فارسی، نتوانسته معادلی ارایه دهد که معنای «تفر بی‌مورد از شخصی» را دهد و با خواندن رمان نیز نتوانسته به معادل فرهنگی جز «تعصب» فکر کند.

۳. اقتباس: تعریفی آشنا از موقعیتی نامأنوس در زبان مبدأ برای مخاطب مقصد ارایه می‌شود. در ترجمه رمان‌های عاشقانه، اقتباسی مثبت است که با حفظ امانت‌داری، دنیای رمانتیک متن مبدأ را برای مخاطب ملموس کند. در «ربه‌کا»، نویسنده بی‌صدافتی را با «بوسه یهودا» توصیف می‌کند حال آنکه چنین توصیفی برای خوانندگان ایرانی غریب است.

۴. بسط نحوی: معنای ضمنی کلمات تحت تأثیر اختلافات دستوری تشریح می‌شود که به وضوح کلام کمک می‌کند. این تکنیک وابسته به قضاوت مترجم است که بر تفسیر وی از متن، پیش‌فرضی که از درک مخاطب دارد و حفظ تأثیرگذاری متن متکی است و گارسس (۱۹۹۴) آن

را جزء تکنیک‌های مثبت می‌داند. در «ربکا»، نویسنده برای صحبت درمورد جشن‌هایی که قبلاً گرفته می‌شده است از جمله *it won't dropped* استفاده می‌کند تا با ضمیر *it* از تکرار غیرضروری بپرهیزد. اما شکیباپور ترجیح داده که آن را برای مخاطب روشن کند: «برنامه‌های قدیمی را از یاد نبرید.»

۵. قبض نحوی: فشرده‌سازی متن مبدأ است که ممکن است منجر به از دست رفتن جزئیات شود. از آنجا که پیچش‌ها و سادگی‌های متن، ابراز وجود نویسنده است، خیانت در امانتی که درگرو کاربرد این تکنیک محتمل است نشان از اثر منفی آن دارد (گارسس، ۱۹۹۴). در ترجمه‌ی «I cannot live without my life! I cannot live without my soul!» پژواک بخش دوم جمله را با بخش اول، در یک جمله بیان کرده است: «چگونه می‌توانم از این پس بدون محبوب خود زنده باشم»

۶. عام در مقابل خاص: به معنای انتقال اطلاعات و جزئیات خاص به مخاطب، با توجه به دقت در معنای صحیح، است. از آنجا که کلی‌گویی به جای توصیفات خاص و خاص‌سازی به جای کلی‌گویی‌های خشک منجر به انتقال تجربه‌های متحرک به خواننده می‌شود (لیویز، ۱۹۵۲، به نقل از دیچز^{۱۱} ۱۳۹۹/۱۹۵۶)، این تکنیک در ترجمه متن عاشقانه، اثر مثبتی بر خواننده دارد. در «غرور و تعصب»، نویسنده برای شرح نفوذ و قدرت از *the establishment* استفاده می‌کند که به معنی «دم و دستگاه قدرت» است و رضایی این کلمه خاص را به کلمه عامی چون «شرایط» ترجمه می‌کند.

۷. ابهام: این تکنیک، ایجاد معنای چندگانه در کلام عاشقانه است که گارسس (۱۹۹۴) آن را منفی می‌داند. زبان عاشقانه، صریح است؛ از این رو در صورتی که کلام عاشقانه به شکلی بیان شود که بیش از یک معنا از آن برداشت شود، ابهام به وجود می‌آید و گارسس (۱۹۹۴) این نوع ابهام را در دسته منفی طبقه‌بندی می‌کند. برای مثال، ترجمه‌ی بهرام بیگی از *kiss me again*، «باز هم ببوس» است که در نتیجه حذف ضمیر مفعولی به ابهام انجامیده است.

جدول ۱. تکنیک‌های مثبت، منفی، خنثی سطح اول مدل گارسس

مثبت	خنثی	منفی
عام در مقابل خاص یا برعکس	تعریف	ابهام
بسط نحوی		قبض نحوی
اقتباس		
معادل فرهنگی		

دیگر سطوح مدل گارسس (۱۹۹۴) عبارتند از سطح نحوی-واژه‌ساختی که به تفاوت‌های سبکی و نحوی متن مبدأ پرداخته و بر عدم وجود رابطه یک‌به‌یک در ساختار نحوی زبان تأکید می‌کند. سطح گفتمانی-کارکردی، در کنار تفاوت‌های ساختاری زبان‌ها در پردازش معنا، تکنیک‌هایی را معرفی می‌کند که مترجم، با استفاده از آن‌ها و با حفظ مقصود نویسنده، به بازآفرینی متن مبدأ در متن مقصد می‌پردازد که بر نوع گفتمان و هدف نویسنده تأثیر می‌گذارد. تأکید سطح سبکی-عملی نیز بر حفظ زیبایی متن مبدأ در فرایند ترجمه است.

درمورد معیار انتخاب عبارات عاشقانه نیز باید چنین گفت که چپمن^{۱۲} (۲۰۱۴) پنج موقعیت عاشقانه را شرح می‌دهد که با استفاده از آنها می‌توان موقعیت‌هایی را که در آن کلام عاشقانه رد و بدل می‌شود را ردیابی کرد. این کار به مطالعه کلماتی فراتر از کلیشه‌ها یعنی love, dear, like, and sweetheart را ممکن می‌سازد. موقعیت‌هایی که چپمن (۲۰۱۴) معرفی می‌کند به این شرح است: کلمات تأکیدی (words of affirmation)، زمان وقف شده (Quality time)، دریافت هدایا (receiving gifts)، کمک‌های عاشقانه (acts of service)، و لمس فیزیکی (Physical touch).

۴. روش تحقیق

این تحقیق به روش‌های کتابخانه‌ای، کیفی و کمی انجام شده است. ابتدا ۱۱۰ عبارت عاشقانه به صورت تصادفی از سه رمان استخراج و تحلیل نمونه‌ها در دو سطح جمله و کلمه انجام شد. برای شناسایی کلمات عاشقانه، از دسته‌بندی چپمن (۲۰۱۴) که توضیح آن پیشتر آمد استفاده

شد. ابزارهای هوش مصنوعی مانند ChatGPT برای استخراج نمونه‌ها و جداسازی مکالمات شخصیت‌ها به کار رفتند.

در مرحله بعد، ترجمه‌های پیش و پس از انقلاب اسلامی بررسی شدند و با استفاده از مدل گارسس (۱۹۹۴)، تکنیک‌های ترجمه در سه دسته مثبت، منفی و خنثی طبقه‌بندی شدند. در بخش کمی، ویژگی‌های مثبت و منفی ترجمه‌ها شمارش و سهم هر مترجم مشخص شد. سیر ترجمه‌ها از قبل تا بعد از انقلاب اسلامی با استفاده از نمودار نمایش داده شد. در نهایت، ترکیب روش‌های کیفی و کمی به تحلیل تکنیک‌های ترجمه و مقایسه آن‌ها بین دو دوره کمک کرد.

۵. یافته‌ها

در مدل گارسس (۱۹۹۴)، تکنیک‌های ترجمه به سه دسته افزایش، حفظ و کاهش تقسیم می‌شوند. در دسته افزایش، بسط نحوی و ترجمه برحسب اختلاف فرهنگی قرار دارند. در دسته حفظ، اقتباس و معادل فرهنگی وجود دارند و قبض نحوی در دسته کاهش است. با این یادآوری، جزئیات یافته‌های ارایه می‌شود. چهار تن از پنج مترجم قبل از انقلاب اسلامی بیشترین استفاده را از تکنیک عام به خاص داشتند. اما نکته جالب آن بود که دولت‌یاری که مترجم پس از انقلاب اسلامی است، در ترجمه «بلندی‌های بادگیر»، هم‌پایه پژواک و بهرام‌بیگی که مترجمان قبل از انقلاب اسلامی هستند، از تکنیک عام‌به‌خاص استفاده کرده است. دولت‌یاری در ترجمه love بیشتر این تکنیک را به کار برده بود، اما پژواک و بهرام‌بیگی، بیشتر از ترجمه تحت‌اللفظی استفاده می‌کردند. به‌طورمثال:

جدول ۲. نمونه عام به خاص در «بلندی‌های بادگیر»

"I can recollect yet how I loved him," (p. 150).

پژواک	بهرام‌بیگی	رضایی	ابراهیمی	دولت‌یاری
هنوز هم بیاد می‌آورم که تاچه حد او را می‌پرستیدم.	هنوز هم بیاد می‌آورم که تاچه حد او را می‌پرستیدم.	هنوز یادم می‌آید چه قدر دوستش داشتم.	باور نمی‌کنم که زمانی او را دوست داشتم.	هنوز به یاد دارم که زمانی چقدر دوستش داشتم.

در اینجا پژواک و بهرام‌بیگی، بیشتر علاقه‌مند بودند که کلمه love را خاص‌تر به کار ببرند و از واژه «پرستیدن» استفاده کرده‌اند. حال آنکه دولت‌یاری به معنای اولیه بسنده کرده‌است. همچنین

مترجمان قبل از انقلاب اسلامی، ترجیح می‌دادند بخشی از جمله را قبض کنند، حال آنکه مترجم‌های بعد از انقلاب اسلامی دقیقاً همان قسمت را بسط می‌دادند. به‌طور مثال:

جدول ۳. نمونه بسط و قبض نحوی در «بلندی‌های بادگیر»

"I cannot live without my life! I cannot live without my soul!" (p. 153).

پژواک	بهرام‌بیگی	رضایی	ابراهیمی	دولت‌یاری
چگونه	می‌توانم	چگونه می‌توانم	از من نمی‌توانم	بدون تو می‌دانی که نمی‌چطور یک نفر می‌توانم
از این پس	بدون این پس	بدون زندگی‌ام	زندگی کنم.	توانم بدون عزیز دلم
محبوب خود	زنده	محبوبم زنده	باشم.	باشم؟ روانش زندگی کند؟ باشم.

مثلاً در اینجا پژواک و بهرام‌بیگی، به این نتیجه رسیدند که بخش دوم جمله را می‌توان با بخش اول، در یک جمله بیان کرد، حال آنکه دولت‌یاری نه تنها به ترجمه رضایی نشده بلکه *my soul* را نیز بسط داده است تا پیام واضح‌تر بیان شود. مثال دیگری از این مورد:

جدول ۴. نمونه بسط و قبض نحوی در «غرور و تعصب»

"I think you are in very great danger of making him as much in love with you as ever," (p. 466).

مصاحب	شاهین	رضایی	آشتیانی
من تصور می‌کنم خطر	من فکر می‌کنم تو در	من فکر می‌کنم خطر	می‌ترسم دوباره مثل قبل
بزرگی برای تو متصور	معرض خطر خیلی مهمی	بزرگی تهدیدت می‌کند.	عاشقت بشود و اذیت بشوی
است و آن این است که	هستی. آن خطر این	تو باعث می‌شوی او مثل	
او را به‌سختی عاشق	است که تو او را بشدت	گذشته‌ها عاشق و والهات	
خود کنی.	عاشق خودت کنی	بشود	

در این نمونه، هر دو مترجم قبل از انقلاب اسلامی به این نتیجه رسیدند که بخش دوم جمله را می‌توان با قیود «به‌سختی و به‌شدت» نشان داد، در حالی که مترجمان بعد از انقلاب اسلامی ترجمه را کافی ندانسته و به بسط روی آوردند. این نشان‌دهنده تأکید مترجمان بعد از انقلاب بر انتقال کامل متن است. در مثال زیر به شراب نوشی، درگفت‌وگوهای عاشقانه اشاره می‌شود:

جدول ۵. نمونه حذف از ترجمه مصاحب

"Is there nothing you could take to give you present relief? A glass of wine; (p. 375).

مصاحب	شاهین	رضایی	آشتیانی
چیزی به نظر تان می‌رسد	کاری می‌توانم انجام دهم	چیزی می‌خورید که	نمی‌خواهید چیزی بخورید
که حالتان را کمی بهتر	که حالتان بهتر شود؟ یک	حالتان را بهتر کند؟ مثلاً	تا کمی آرام بشوید؟ اجازه
کند؟ یک لیوان	گیلاس شراب	یک گیلان	می‌دهید برایتان نوشیدنی
نوشیدنی			بیاورم؟

در نمونه زیر نیز، مصاحب که مترجم قبل از انقلاب اسلامی است، کلام عاشقانه مادری به دخترش را این‌گونه با کاربرد اقتباس، به تجربه مخاطب ایرانی از عشق مادر دختری، نزدیک می‌کند. اما محبت در کلام مترجمان بعد از او تحلیل می‌رود. به عبارتی، ترجمه‌های قدیمی «غرور و تعصب» به حفظ فاصله از متن مبدأ تمایل داشتند، حال آنکه ترجمه‌های جدیدتر به نزدیکی با متن مبدأ تمایل دارند.

جدول ۶. نمونه اقتباس از «غرور و تعصب»

"my dearest love" (p. 524).

مصاحب	شاهین	رضایی	آشتیانی
جان شیرینم	عزیزم	عزیزم دخترم	لیزی

به عبارتی، از میان پنج مترجم قبل از انقلاب اسلامی، سه مترجم به نسبت هم‌تایان خود، بیشتر از تکنیک اقتباس استفاده کرده بودند. همین‌طور از این پنج تن، چهار نفر بیشترین استفاده را از تکنیک عام‌به‌خاص داشتند. دو تکنیک اقتباس و عام‌به‌خاص جزء تکنیک‌های مثبت مدل گارسس (۱۹۹۴) هستند. نکته‌ای که حائز اهمیت بود، استفاده شش تن از هشت مترجم بعد از انقلاب اسلامی، از تکنیک‌های قبض، حذف و ترجمه تحت‌اللفظی بود که جزء تکنیک‌های منفی هستند.

تکنیک‌های ترجمه «بلندی‌های بادگیر» در سه دسته افزایش (بسط نحوی)، حفظ (اقتباس و معادل فرهنگی-کارکردی) و کاهش (قبض نحوی) به شرح زیر است. ۲۰٪ تکنیک‌های پژواک و بهرام‌بیگی افزایشی، ۷۴٪ حفظ و ۵٪ کاهش هستند. برای رضایی، ۱۶٪ افزایشی، ۷۵٪ حفظ و ۸٪

کاهش است. دولت‌یاری ۳۰٪ افزایشی، ۵۶٪ حفظ و ۱۲٪ کاهش استفاده کرده است. ابراهیمی نیز ۱۷٪ افزایشی، ۷۳٪ حفظ و ۸٪ کاهش دارد. نسبت تکنیک‌های مثبت به منفی در ترجمه مترجمان این رمان در قبل و بعد از انقلاب به تفکیک مشخص شده است که به شرح زیر است:

جدول ۷. تکنیک‌های مثبت به منفی مترجمان قبل و بعد از انقلاب در ترجمه «بلندی‌های بادگیر»

مترجم	تکنیک‌های منفی	تکنیک‌های مثبت
بهرام‌بیگی (۱۳۵۰)	۳۷٪	۶۲٪
پژواک (۱۳۴۵)	۳۷٪	۶۲٪
رضایی (۱۳۹۲)	۵۸٪	۴۱٪
دولت‌یاری (۱۳۹۸)	۳۲٪	۶۷٪
ابراهیمی (۱۳۹۳)	۶۰٪	۳۹٪

راهبردهای ترجمه «غرور و تعصب» در سه گروه افزایش، حفظ و کاهش نیز به شرح زیر است. مصاحب ۳۸٪ تکنیک‌های افزایشی، ۵۹٪ حفظ و ۲٪ کاهش استفاده کرده است. شاهین از ۲۰٪ تکنیک‌های افزایشی، ۶۰٪ حفظ و ۲۰٪ کاهش بهره برده است. رضایی ۱۹٪ افزایشی، ۷۱٪ حفظ و ۱۰٪ کاهش دارد. آشتیانی نیز ۲۵٪ افزایشی، ۶۲٪ حفظ و ۱۲٪ کاهش استفاده کرده است. نسبت تکنیک‌های مثبت به منفی در ترجمه مترجمان این رمان در قبل و بعد از انقلاب مشخص شده است که به شرح زیر است:

جدول ۸. تکنیک‌های مثبت به منفی مترجمان قبل و بعد از انقلاب در ترجمه «غرور و تعصب»

مترجم	تکنیک‌های منفی	تکنیک‌های مثبت
مصاحب (۱۳۳۳)	۲۹٪	۷۰٪
شاهین (۱۳۵۰)	۳۱٪	۶۸٪
رضایی (۱۳۸۵)	۳۶٪	۶۳٪
آشتیانی (۱۳۹۰)	۳۶٪	۶۳٪

راهبردهای ترجمه «ربکا» در سه دسته افزایش، حفظ و کاهش تقسیم نیز به شرح زیر است. در ترجمه شهباز، ۳۲٪ تکنیک‌ها افزایشی، ۵۱٪ حفظ و ۱۵٪ کاهش هستند. شکیباپور با

۲۲٪ افزایشی، ۶۲٪ حفظ و ۱۴٪ کاهش عمل کرده است. کیهان نیز ۱۳٪ از تکنیک‌های افزایشی، ۷۴٪ از حفظ و ۱۱٪ از کاهش را به کار برده است. معبودی نیز ۳۳٪ افزایشی، ۵۵٪ حفظ و ۱۰٪ کاهش دارد. نسبت تکنیک‌های مثبت به منفی در ترجمه‌های مترجمان این رمان در قبل و بعد از انقلاب مشخص شده که به شرح زیر است:

جدول ۹. تکنیک‌های مثبت به منفی مترجمان قبل و بعد از انقلاب در ترجمه «ربکا»

مترجم	تکنیک‌های منفی	تکنیک‌های مثبت
شهباز (۱۳۳۳)	٪۴۰	٪۵۹
شکیباپور (۱۳۶۲)	٪۴۰	٪۶۰
کیهان (۱۳۹۰)	٪۵۹	٪۴۰
معبودی (۱۳۹۸)	٪۳۹	٪۶۰

اکنون می‌توان داده‌ها را براساس دهه انتشار نسخه ترجمه بررسی کرد و نیز به مقایسه نمرات مثبت مترجمان پرداخت؛ هر یک ترجمه خود را در دهه‌ای متفاوت از دیگری، در زمان قبل و بعد از انقلاب اسلامی منتشر کرده‌اند.

جدول ۱۰. نمره مثبت مترجمان «بلندی‌های بادگیر»

مترجم	تکنیک‌های مثبت
پژواک	٪۶۲
بیهرام بیگی	٪۶۲
رضایی	٪۴۱
ابراهیمی	٪۳۹
دولت یاری	٪۶۷

جدول ۱۱. نمره مثبت مترجمان «غرور و تعصب»

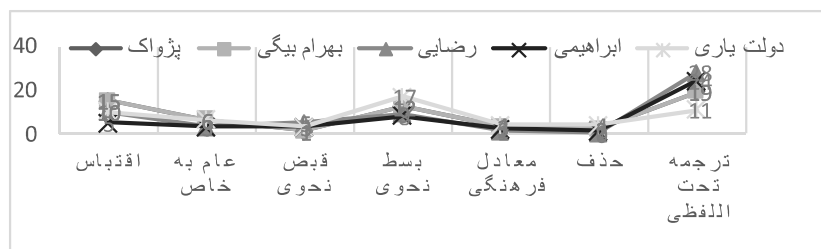
مترجم	تکنیک‌های مثبت
مصاحب	٪۷۰

شاهین	٪۶۸
رضایی	٪۶۳
آشتیانی	٪۶۳

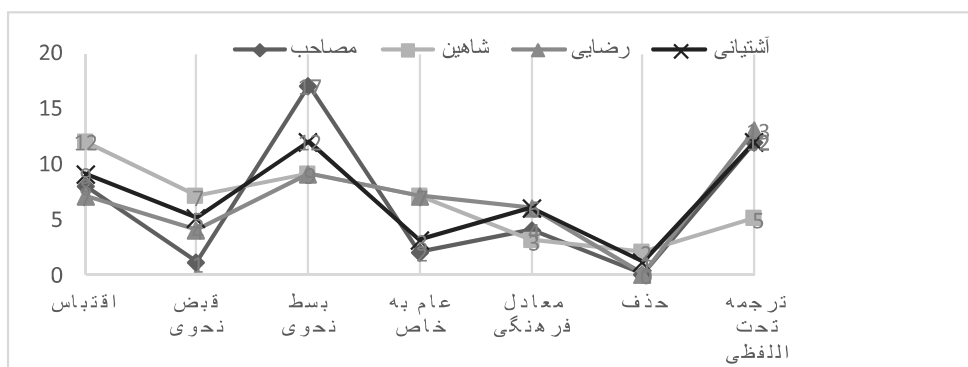
جدول ۱۲. نمره مثبت مترجمان «ربکا»

مترجم	تکنیک‌های مثبت
شهباز	٪۵۹
شکلیاپور	٪۶۰
کیهان	٪۴۰
معبودی	٪۶۰

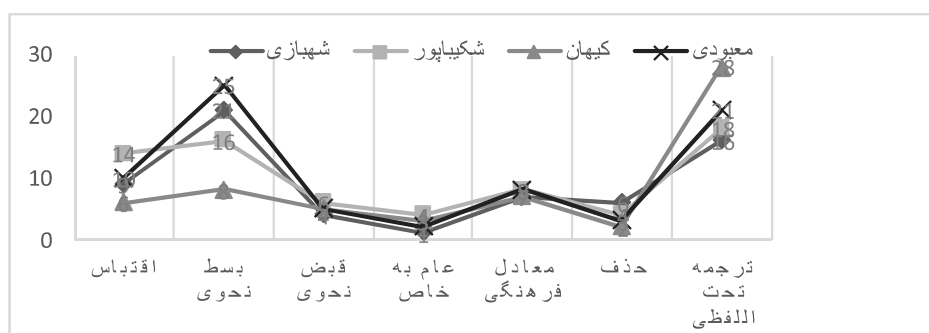
از جداول بالا استنباط می‌شود که دو تن از پنج مترجم متعلق به دوره قبل از انقلاب اسلامی، نسبت به دیگر مترجمان، نمره مثبت بیشتری دریافت کرده‌اند که نسبت موفقیت‌شان را به ۴۰٪ می‌رساند، حال آنکه از بین هشت مترجم بعد از انقلاب اسلامی، تنها سه تن در کسب نمره مثبت بالا موفق شده‌اند که موفقیت آن‌ها را به ۳۷٪ می‌رساند. اگرچه شاید مقیاس اختلاف، کوچک به نظر برسد؛ اما هنوز مترجمان قبل از انقلاب اسلامی، با اختلاف ۳٪، جلوتر از مترجمان کنونی هستند. بدین ترتیب پاسخ به سؤال اول این پژوهش یعنی میزان تفاوت ترجمه‌های قبل با ترجمه‌های بعد از انقلاب اسلامی، در جداول بالا و نمودارهای پایین نشان داده شده است.

نمودار ۱. تفاوت مترجمان قبل و بعد از انقلاب در «بلندی‌های بادگیر»

نمودار ۲. تفاوت مترجمان قبل و بعد از انقلاب در «غرور و تعصب»

نمودار ۳. تفاوت مترجمان قبل و بعد از انقلاب در «ربکا»

در پاسخ به سؤال دوم تحقیق در خصوص وفاداری مترجم‌ها به سبک متن مبدأ، از آمار ترجمه‌های تحت‌اللفظی عیان است که مترجم‌های بعد از انقلاب اسلامی درصد تمایل و وفاداری بیشتری به حفظ متن مبدأ داشته‌اند. حال آن که از آمار بسط نحوی مترجم‌های قبل از انقلاب اسلامی مشخص است که تمایل بیشتری به رفع ابهام از متن مبدأ داشته‌اند.

۶. بحث و بررسی

در ترجمه‌های «بلندی‌های بادگیر»، دولت‌یاری بیشترین درصد استفاده از تکنیک‌های افزایشی را داشت و پژواک و بهرام‌بیگی در رده‌های بعدی قرار گرفتند. دولت‌یاری در استفاده از تکنیک‌های کاهش‌ی نیز مقام اول را داشت. ترجمه رضایی بالاترین درصد تکنیک‌های حفظی را داشت و پژواک و بهرام‌بیگی در استفاده از اقتباس پیش‌تاز بودند. بررسی نمرات مثبت نشان داد که ترجمه دولت‌یاری بهترین نمره را کسب کرده است. در ترجمه‌های «غرور و تعصب» نیز،

مصاحب در استفاده از تکنیک‌های افزایشی پیش‌تاز بود و رضایی کمترین کاربرد این تکنیک‌ها را داشت. شاهین بیشترین درصد کاهش را داشت و در تکنیک اقتباس و قبض نحوی نیز مقام اول را داشت. نمرات مثبت نشان داد که ترجمه‌های قبل از انقلاب اسلامی بالاترین نمره‌ها را دارند. در ترجمه‌های «ربکا»، شهباز و معبودی به ترتیب در استفاده از تکنیک‌های افزایشی در جایگاه‌های اول و دوم قرار گرفتند. کیهان بیشترین درصد حفظی را داشت و شکیباپور در تکنیک اقتباس پیش‌تاز بود. نمرات مثبت نشان داد که شاهین و معبودی بالاترین نمره‌ها را کسب کرده‌اند.

این نتایج نشان‌دهنده تفاوت‌های موجود در کاربرد تکنیک‌های ترجمه بین نسخه‌های جدید و قدیمی است. به عبارتی مترجمان قبل از انقلاب بیشتر به اقتباس و نزدیکی زبان عاشقانه توجه داشتند. این نتایج با یافته‌های غلامی بروجنی (۱۳۹۴) که ترجمه مصاحب را نزدیک‌تر به فرهنگ و هنجارهای اخلاقی دانسته و ترجمه رضایی را سرشار از هنجارهای دینی و سیاسی معرفی کرده، همخوانی دارد. غلامی بروجنی (۱۳۹۴) به حذف لفظ شراب در ترجمه مصاحب اشاره کرده و آن را ناشی از ایدئولوژی شخصی مترجم و نگرانی برای مخاطب ناآگاه می‌داند. البته موضوع مورد بررسی این پژوهش و تحقیق وی متفاوت است. او دو ترجمه را از نظر ایدئولوژیک بررسی کرده و نتیجه‌گیری کرده که ترجمه مصاحب نزدیک و مقبول است. با بررسی سیزده ترجمه از دیدگاه عاشقانه مشخص شد که ترجمه‌های دهه‌های ۸۰ و ۹۰ به متن مبدأ نزدیک‌تر بوده‌اند. احساسات‌گرایی قبل از انقلاب ملموس بود، اما پس از آن نگاه جهانی به ترجمه‌ها غالب شد. این نتایج در محمدپور (۲۰۲۰) نیز تأیید می‌شود که به انقلاب فرهنگی و تأثیر آن در دهه ۸۰ اشاره دارد. هر دو تحقیق نشان می‌دهد که در زمان‌های خاص، مترجمان ایرانی به سمت بیگانه‌سازی پیش می‌روند.

بنابراین می‌توان دریافت که ترجمه‌های تحت‌اللفظی پس از انقلاب اسلامی افزایش یافته‌اند، که نشان‌دهنده تلاش نوترجمه‌ها برای نزدیکی به متن مبدأ است. این تفاوت‌ها بیشتر به تکنیک‌های ترجمه مربوط می‌شوند و نسبت استفاده از تکنیک‌های افزایشی، کاهش و حفظی نشان‌دهنده این اختلافات است. در ارزیابی وفاداری، فراوانی راهبرد ترجمه تحت‌اللفظی در دهه هشتاد به‌ویژه در ترجمه‌های بعد از انقلاب، نشان‌دهنده حفظ ساختار متن مبدأ است. به‌عنوان مثال، سهم

این راهبرد در «بلندی‌های بادگیر» و «غرور و تعصب» به ترتیب ۶۰٪ و ۵۲٪ بوده است. در مقابل، بسط نحوی و اقتباس در ترجمه‌های قبل از انقلاب نمایانگر اولویت متن مقصد است. ترجمه‌های مجدد معمولاً بر اساس نسخه‌های پیشین شکل می‌گیرند و ممکن است به متن مبدأ کمتر توجه کنند. با این حال، بررسی‌ها نشان می‌دهد که کیفیت جدیدترین ترجمه‌ها از «بلندی‌های بادگیر» با قدیمی‌ترین نسخه تفاوت ناچیزی دارد. این موضوع بیانگر این است که حتی اگر ترجمه‌های قبل از انقلاب در رقابت با جدیدترها قرار نگیرند، باز هم به آن‌ها نزدیک هستند و ممکن است نشان‌دهنده اختلاف نظر در کاربرد تکنیک‌های ترجمه باشند.

از سوی دیگر، ترجمه‌های قبل از انقلاب به فرهنگ مقصد اهمیت بیشتری داده اند حال آنکه مترجمان بعد از انقلاب، متن مبدأ را گرامی‌تر داشته و در سال‌های اخیر سعی کرده تا به آن وفادارتر باشند. این یافته در راستای اشاره توری (۱۹۸۴) به دو عنصر دقت و وفاداری است. وی ترجمه را عملی خلاقانه می‌داند که بایستی به خواننده زبان مقصد، تمام اطلاعات را ارائه دهد و در انتقال احساسات و سبک و فضا نیز بکوشد. سانتویو^{۱۳} (۱۹۸۵) نیز دو مؤلفه را دقت و وفاداری مهم می‌پندارد و می‌گوید که ترجمه باید به دور از تغییر و افزودنی باشد تا در انتقال معنای متن مبدأ سوتفاهمی رخ ندهد. به نظر بیکر و یاکوبسن^{۱۴} (۱۹۵۸)، با توجه بر این که ترجمه میان‌زمانی از چالش‌های ترجمه است و با دورتر شدن زمانی ترجمه‌ها از آثار اصلی، بیشتر مترجم در تعلیق قرار می‌گیرد زیرا مترجم نمی‌داند کهنه‌گویی کند و در ترجمه نشان دهد که از نگارش اثر اصلی چند دهه می‌گذرد یا زبان ترجمه را به زبان خواننده‌ی جدید نزدیک کند. در این پژوهش مشخص شد که مترجم‌های قبل از انقلاب سبک متن مبدأ را حفظ کرده‌اند و مترجم‌های بعد از انقلاب به متن مبدأ وفادار بوده‌اند.

۷. نتیجه‌گیری

این پژوهش براساس مدل گارسس (۱۹۹۴) به بررسی تکنیک‌ها در ترجمه جملات

13. Santoyo

14. Baker & Jacobson

عاشقانه قبل و بعد از انقلاب اسلامی پرداخته‌است. نتایج تحقیق نشان داد که استفاده از زبانی نزدیک به تجربه فرهنگی افراد از عشق در ترجمه‌های عاشقانه، نتایج بهتری را به همراه دارد. ترجمه‌های قبل از انقلاب اسلامی با کاربرد بیشتر تکنیک اقتباس، مقبولیت بیشتری در میان مخاطبان دارند. بسندگی صرف در ترجمه‌های دهه ۸۰ و ۹۰، نمی‌تواند به تنهایی نیازهای زبانی و احساسی مخاطب را برآورده کند و تعادل میان بسندگی و مقبولیت است که ویژگی‌های مثبت ترجمه را افزایش می‌دهد. میل به جهانی‌سازی فرهنگی و فراوانی ترجمه‌های تحت‌اللفظی در دهه های ۸۰ و ۹۰، ممکن است متن را برای مخاطب بزرگسال قابل قبول کند، اما در ترجمه جملات عاشقانه تأثیر مثبتی ندارد. تکنیک اقتباس در ترجمه جملات عاشقانه قبل از انقلاب، نمره مثبت بیشتری را به همراه داشته است و بسط نحوی نیز تکنیکی مؤثر در این زمینه است.

در مجموع، متون داستانی عاشقانه در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ به تجربیات خوانندگان توجه کافی نداشته‌اند که نشان می‌دهد که پس از انقلاب اسلامی، ارزش بیشتری به متن مبدأ، وفاداری و هم‌راستایی با فرهنگ جهانی داده شده است. همچنین، ممیزی‌ها بر انتخاب تکنیک‌های ترجمه می‌تواند تأثیر داشته باشند که بررسی آن نیازمند پژوهش جداگانه‌ای است. علاوه بر این، نتایج نشان می‌دهد که عدم بسندگی در ترجمه‌های پس از انقلاب، ناشی از تمایل مترجمان به پیوستن به فرهنگ جهانی و استفاده از ترجمه‌های تحت‌اللفظی است، درحالی‌که ترجمه‌های پیش از انقلاب با به‌کارگیری اقتباس و بسط نحوی سعی در بومی‌سازی داشتند.

نتایج این پژوهش می‌تواند برای دانشجویان مترجمی مفید باشد تا با تکنیک‌های مختلف در ترجمه جملات عاشقانه آشنا شوند. همچنین این نتایج به مترجمان آینده توصیه می‌کند که تعادل میان مقبولیت و بسندگی را رعایت کنند. پژوهشگران آتی می‌توانند به بررسی جملات عاشقانه بر اساس سطوح مختلف مدل گارسس (۱۹۹۴) و مفاهیم عشق و مرگ در ادبیات بپردازند. انتظار می‌رود که با بررسی بیشتر رمان‌ها و تقسیم‌بندی زمانی دو دهه پس از انقلاب، تأثیر تغییر جهت‌گیری جامعه بر ترجمه‌های رمان‌های عاشقانه فراتر از یافته‌های این پژوهش بررسی شود.

۸. منابع:

استین، جین. (۱۳۳۶). *غرور و تعصب* (شمس‌الملوک مصاحب، . ترجمه). تهران: جامی (نشر اثر اصلی ۱۸۱۳).

استین، جین. (۱۳۵۰). *غرور و تعصب* (داریوش شاهین، ترجمه). تهران: مهرگان (نشر اثر اصلی ۱۸۱۳).

استین، جین. (۱۳۸۵). *غرور و تعصب* (رضا رضایی، ترجمه). تهران: نی (نشر اثر اصلی ۱۸۱۳).

استین، جین. (۱۳۹۰). *غرور و تعصب* (کیوان عبیدی‌آشتیانی، ترجمه). تهران: افق (نشر اثر اصلی ۱۸۱۳).

برونته، امیلی. (۱۳۴۵). *بلندی‌های بادگیر* (پرویز پژواک، ترجمه). تهران: آذر (نشر اثر اصلی ۱۸۴۷).

برونته، امیلی. (۱۳۵۰). *بلندی‌های بادگیر* (علی‌اصغر بهرام‌بیگی، ترجمه). تهران: کوروش کبیر (نشر اثر اصلی ۱۸۴۷).

برونته، امیلی. (۱۳۹۰). *بلندی‌های بادگیر* (نوشین ابراهیمی، ترجمه). تهران: افق (نشر اثر اصلی ۱۸۴۷).

برونته، امیلی. (۱۳۹۸). *بلندی‌های بادگیر* (فرزانه دولت‌یاری، ترجمه). تهران: آتیسا (نشر اثر اصلی ۱۸۴۷).

خوش‌انگشت، سمانه. (۱۴۰۲). بهترین ترجمه *غرور و تعصب*. مجله *فراکتاب*. بازیابی‌شده از

<https://www.faraketab.ir/blog/>

دوموریه، دافنه. (۱۳۳۰). *ربه‌کا* (حسن شهباز، ترجمه). تهران: جامی (نشر اثر اصلی ۱۹۳۸).

دوموریه، دافنه. (۱۳۶۲). *ربه‌کا* (عنایت‌الله شکیباپور، ترجمه). تهران: مهتاب و عرفان (نشر اثر اصلی ۱۹۳۸).

دوموریه، دافنه. (۱۳۹۲). *ربه‌کا* (خجسته کیهان، ترجمه). تهران: افق (نشر اثر اصلی ۱۹۳۸).

دوموریه، دافنه. (۱۳۹۸). *ربه‌کا* (آذرمیدخت معبودی، ترجمه). تهران: مصدق (نشر اثر اصلی ۱۹۳۸).

دیچز، دیوید. (۱۳۹۹). *شیوه‌های نقد ادبی* (محمدتقی صدقیانی و غلامحسین یوسفی، ترجمه). تهران: علمی (نشر اثر اصلی ۱۹۵۶).

سپاسی‌فر، سنا. (۱۳۹۷). نقد ترجمه‌های رمان شرق‌المتوسط عبد‌الرحمن منیف براساس الگوی ارزیابی کارمن گارسس [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا]. گنج، پایگاه اطلاعات علمی ایران

(ایران‌داک).

شاه‌حسینی، پیمان. (۱۴۰۰). ارزیابی ترجمه‌های از رمان «حین ترکنا الجسر» عبد الرحمان منیف براساس الگوی گارسس [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه سمنان]. گنج، پایگاه اطلاعات علمی ایران (ایران‌داک). شمیسا، سیروس. (۱۴۰۱). *کتاب معانی*. تهران: میترا.

زبید، افروز. (۱۴۰۰). نقد ترجمه رمان پرنده من بر اساس نظریه کارمن گارسس ۱۹۹۴ [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه الزهرا]. گنج، پایگاه اطلاعات علمی ایران (ایران‌داک).

فرزانه، شهین. (۱۳۸۷). ارزیابی و مقایسه ترجمه‌های فارسی رمان انگلیسی شاهزاده و گدا اثر مارک تواین براساس مدل گارسس (۱۹۹۴) [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه شیراز]. گنج، پایگاه اطلاعات علمی ایران (ایران‌داک).

غلامی بروجی، نجمه (۱۳۹۴). *بررسی مقابله‌ای ترجمه شمس‌الملوک مصاحب و رضا رضایی از رمان غرور و تعصب براساس مدل گارسس ۱۹۹۴* [پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت].

مقدادی، بهرام. (۱۳۹۳). *دانش نامه نقد ادبی*. تهران: نشر چشمه.

ملانظر، حسین. (۱۴۰۱). *اصول و روش ترجمه*. تهران: سمت.

نیازی، شهریار، و قاسمی‌اصل، زینب. (۱۳۹۷). *الگوهای ارزیابی ترجمه*. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

Austen, J. (1813). *Pride and Prejudice*. T. Egerton Whitehall.

Baker, M., & Jacobson, H. (1958). *Translation: A passkey to language* (1st ed.). Oxford University Press.

Balcerzan, E. (1971). *Poetyka przekładu artystycznego* [The Poetics of Literary Translation], in

Oprócz głosu. Szkice historycznoliterackie [Apart from the Voice. Studies in Literary Criticism: Collected Works of E. Balcerzan], Warsaw: Państwowy Instytut Wydawniczy.

Brontë, E. (1847). *Wuthering Heights*. Thomas Cautley Newby.

- Catford, J. C. (1965). *A Linguistic Theory of Translation: An Essay in Applied Linguistics*. Oxford University.
- Chapman, G. D. (2004). *The Five Love Languages*. Northfield Publishing.
- Du Maurier, D. (1938). *Rebecca*. Victor Gollancz Ltd.
- Garcés, C. V. (1994). A methodological proposal for the assessment of translated literary works: A case study the *Scarlet Letter* by N. Hawthorne into Spanish, *Babel*, 2 (40), 77–102. <http://doi:10.1075/babel.40.2.03val>
- Lefevere. A. (1992). *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*. Routledge.
- Mohammadpour, F. (2020). *Looking through the lens of Bourdieu: A corpus-based study of English Romance fiction translation* [Doctoral Dissertation, Isfahan University].
- Nord, Ch. (1991). *Text Analysis in Translation*. Rodopi.
- Santoyo, J. C. (1985). *El delito de traducir*. Universidad de León, Servicio de Publicaciones.
- Snell-Hornby, M. (2006). *The Turns of Translation Studies*. John Benjamins.
- Toury, G. (1984). Translation, literary translation and pseudotranslation. *Comparative Criticism* (6), 73–85.
- Toury, G. (1995). *Descriptive translation studies: And Beyond*. John Benjamins.
- Venuti, L. (2004). *The translator's invisibility: A history of translation* (2nd ed.). Routledge.